

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-2.17>**А. Ю. Мартинюк**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОСТІ У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті на основі теоретичного аналізу наукових джерел і практичного досвіду досліджено стан розробки проблеми формування творчості у майбутніх вихователів, яка є недостатньо висвітленою та потребує більш детального вивчення.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що Міністерством освіти та науки України запроваджено Концепцію розвитку англійської мови (2019 р.), де зазначено, що від випускників ВНЗ вимагається володіння англійською мовою на рівні B2. Оскільки нами англійська мова викладається на факультеті дошкільної освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди, були досліджені засоби вивчення англійської мови, які сприяють розвитку творчості майбутніх вихователів.

Завдяки теоретичному аналізу наукових джерел виокремлено поняття «творчість» і «креативність», визначено, що вони є різними за своїм змістом. Виділено поняття «педагогічна творчість». Визначено, що для професійного зростання майбутнього вихователя необхідними є умови для підвищення творчості. Вивчення англійської мови може виступати однією з таких умов. Автором визначено відмінності між сучасним вихователем і вихователем минулого: швидкість пристосування до нових умов; оволодіння новітньою інформацією; вдосконалення знань, вмінь, навичок, прояв творчості з боку майбутнього вихователя; вільне володіння англійською мовою, яке дозволяє вивчати досвід міжнародних колег і розповсюджувати власний. Визначено, що формування творчості у майбутніх вихователів необхідне для розвитку професійних компетентностей майбутніх вихователів.

*Розглянуто практичний досвід використання засобів формування творчості у майбутніх вихователів під час вивчення англійської мови в аудиторний (створення нових пісень іноземною мовою; розробку плакатів, презентацій, відеороликів, написання творів) і позааудиторний час (розмовний клуб шанувальників англійської мови *Miracle*).*

Ключові слова: творчість, креативність, формування творчості, майбутні вихователі, англійська мова, професійна компетентність.

Постановка проблеми. Міністерство освіти та науки України запровадило Концепцію розвитку англійської мови у вищих навчальних закладах України, в якій зазначено, що студенти під час зарахування до ВНЗ повинні мати рівень володіння англійською мовою на рівні не менш як B1 і B2 після закінчення ВНЗ. Частину профільних дисциплін пропонують зробити англомовними та проводити регулярні «скрінинги знань», зокрема запровадити обов'язкове ЗНО з іноземної мови після бакалаврату [1]. Тому постає необхідність використовувати заняття з англійської з максимальною ефективністю для студентів, оскільки англійська мова має безліч прийомів, методик вивчення, які дозволяють інтенсифікувати процес вивчення іноземної мови, використовувати творчі завдання для формування творчої особистості майбутнього вихователя та дозволяють одночасно впливати на компетентності майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування творчої особистості досліджувалося великою кількістю науковців (А.М. Матюшкин [2], В.О. Моляко [3]). Формуванням творчої особистості майбутніх вихователів займалися О.І. Міхеєва,

О.В. Чубко [4], В.В. Любива [5], О.Г. Ємчик [6], І.А. Онищук [7] та ін. Прийоми, методи формування творчості у майбутніх вихователів досліджували Ю.М. Косенко [8], Ж.В. Присяжнюк [9], С.О. Сисоєва [10]. Однак ще не проводилися дослідження формування творчості у майбутніх вихователів під час вивчення англійської мови.

Мета статті. Ураховуючи актуальність поставленої проблеми, мета статті спрямована на визначення основних прийомів формування творчості майбутніх вихователів під час вивчення англійської мови, розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

1. На основі аналізу теоретичних джерел та емпіричного досвіду з'ясувати стан розробки проблеми формування творчості у майбутніх вихователів.

2. Виявити засоби формування творчості у майбутніх вихователів під час вивчення англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування творчої особистості є особливо актуальною, оскільки загальноосвітні школи

почали працювати за програмою «Нова українська школа», що вимагає особливого підходу до підготовки не лише вчителів молодших класів, а й вихователів, оскільки саме з них починається освіта будь-якої людини.

Почнемо із самого поняття «творчість», дослідженням якого займалися ще древні філософи світу, але ми будемо спиратися на сучасне поняття: це діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нових творів мистецтва, наукових відкриттів, інженерно-технологічних, управлінських чи інших інновацій тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості) [11]. Тобто для майбутнього вихователя творчість є необхідною, оскільки саме вихователі проводять із дітьми різні творчі заняття, готують дітей до свят, тобто закладають у них фундамент для творчості.

Слід зазначити, що творчість можна сплутати з іншим поняттям. «Креативність (лат. *creatio* – створення) – творча, новаторська діяльність»; новітній термін, яким окреслюються «творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять у структуру обдарованості як незалежний фактор» [12]. Головною відмінністю цих понять є те, що творчість спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей, а креативність – це здебільшого про обдарованість особистості.

Н.П. Нікітіна й О.Ю. Маляр досліджуючи креативність і творчість визначають, що творчість – це є процес, результатом якого є створення нового, а креативністю – є особиста характеристика творчого потенціалу людини [13, с. 127]. Вихователі мають особливий вплив на розвиток творчості та креативності дітей, тому вихователі самі по собі повинні бути творчими та креативними.

Якщо говорити саме про розвиток творчості у вихователів, то слід зазначити, що найчастіше йдеться про такі поняття, як «педагогічна творчість». Насамперед звернемося до тлумачення С.І. Гончаренко в Українському педагогічному словнику, де «педагогічна творчість» характеризується як: «оригінальний і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання й навчання. Досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду» [14, с. 326].

В.В. Любива визначає, що для сучасного студента факультету дошкільної освіти важливими є «умови для підвищення творчої активності педагогічних кадрів, особистісного та профе-

сійного зростання кожного майбутнього вихователя» [15, с. 122].

На нашу думку, сучасного вихователя, вчителя, викладача відрізняє від вихователя, вчителя, викладача минулого покоління:

- швидкість пристосування до нових умов через карантинні обмеження, перехід на дистанційне навчання, що вимагає використання інших видів роботи та прояву творчості як від викладачів, так і від студентів;

- безліч новітньої інформації, інтернет-ресурсів, онлайн-вебінарів і тренінгів для вихователів, вчителів, викладачів дозволяють «вбирати як губка» інформацію та створювати новітні матеріали з різних джерел, що також неможливе без прояву творчості;

- конкуренція освітніх послуг, яка вимагає не залишатися на місці, постійно вдосконалювати свої знання, вміння та навички, проявляти педагогічну творчість;

- вільне володіння міжнародною англійською мовою на рівні B2 дозволяє отримувати новітню наукову інформацію з іноземних джерел, ділитися досвідом з іноземними колегами та набувати міжнародний досвід у власній професійній сфері.

Викладачі іноземних мов мають широкий спектр можливостей викладання. Кожен може використовувати ті форми, методи, прийоми навчання, які до душі самому викладачеві та його аудиторії. Викладач англійської мови у ВНЗ намагається адаптувати викладання англійської мови саме під потреби майбутнього фахівця. Так, сьогодні українські ВНЗ працюють за затвердженими Міністерством освіти стандартом вищої освіти, в якому були запропоновані інтегральні, загальні та фахові компетентності майбутніх вихователів на рівні бакалаврів і магістрів. Розглянемо компетенції на рівні бакалаврів більш детально, оскільки через низьку кількість держзамовлення, велику плату за навчання, іноді – розчарування в обраній професії, на жаль, не усі студенти йдуть до магістратури.

У переліку фахових компетентностей на рівні бакалавра зазначається:

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (таких як довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага) [16]. Але неможливо навчити когось тому, що не вмієш робити сам, тому дуже важливо для майбутнього вихователя бути самостійним, креативним, ініціативним, самосвідомим, мати свободу поведінки, адекватну самооцінку, проявляти самоповагу.

КС-11. Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та дос-

віду самостійної творчої діяльності (йдеться саме про творчість) [16]. Для цього майбутні вихователі повинні отримувати знання з мистецтва ще в університеті, знатися на мистецтві та проявляти власні творчі здібності.

КС-13. Здатність до організації та керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою (художнім сприйняттям, відтворенням, словесною творчістю) і художньо-продуктивною (образотворчою, музичною, театральною) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку [16]. Без цієї компетенції жоден вихователь не зможе працювати у дитячому садочку, адже дітей потрібно зацікавлювати грою, робити з ними творчі поробки, займатися під час музичних занять і т. ін., оскільки діти познають світ через гру.

Говорячи про різні методи та методики вивчення англійської мови, слід зазначити, що насамперед викладач повинен для себе вирішити, чим і як замотувати студента. Буває так, що зі студентами на одному курсі потрібно використовувати різні методи викладання, бо студенти зовсім різні.

Так, під час наших занять зі студентами 2, 3 та 4 курсів на дошкільному факультеті ХНПУ імені Г.С. Сковороди ми намагаємося, використовуючи різні форми та методи навчання, сформувати у студентів позитивну мотивацію до навчання, застосовувати нестандартні методи навчання. Розглянемо їх детальніше.

Студентам 2 курсу факультету дошкільної освіти ми запропонували під час вивчення теми «Music» (Музика) створити «нову пісню», використовуючи лексику, відповідну юніту, та зробити її переклад. Кожен називав по рядочку з пісні, таким чином ми створили нову, раніше нікому не відому англійську пісню та зробили її переклад. Студентам дуже сподобалося таке завдання. З однією із груп ми отримали дуже веселу пісню, з іншою – більш сумну, але також дуже цікаву.

На заняттях під час вивчення теми «Environment and Weather» (Навколишнє середовище та погода) студентам 3 курсу факультету дошкільної освіти було запропоновано намалювати вдома плакат про захист навколишнього середовища й описати його за допомогою лексики, яку ми вивчали у цій темі. Студенти проявили творчість і власні таланти, дуже цікаво зобразили актуальні проблеми.

Зі студентами 4 курсу факультету дошкільної освіти ми спробували взяти домашнє читання. Обов'язковою умовою було взяти казку для дітей дошкільного віку. Кожен зі студентів обрав саме ту казку, яку захотів. На кожне заняття хтось зі студентів робив нам переказ казки, але обов'язковою умовою було не доповідати її до кінця, а розповісти лише початок і середину. Таким чином, група студентів мала можливість придумати власну кінцівку казки. Студентам такий формат дуже спо-

добався, оскільки це був не банальний переказ вивченого тексту, і кожен був залучений до роботи.

Звісно, під час вивчення англійської мови ми не змогли уникнути такого формату роботи, як написання творів. Ми писали їх зі студентами 2, 3, 4 курсів факультету дошкільної освіти, але на кожному курсі збільшували необхідну кількість слів у творі. Так, для студентів 2 курсу твір мав складатися зі 100 слів, для 3 курсу – зі 150, для 4 – із 200–250. З практичного досвіду варто зазначити, що студенти з легкістю писали твори про те, що стосується їх особисто (про сім'ю, власні вподобання, друзів), але з меншим інтересом писали на такі теми, як державний устрій країни, юридичні проблеми, економічні питання. Це ми пояснюємо тим, що на особисті теми можна щось вигадати та проявити свої творчі здібності, а на більш серйозні – треба добре знатися на питанні. У студентів не завжди був час і бажання виконувати такі завдання.

Для групової роботи студентів ми використовували перевірений часом метод розробки презентацій. Так, студенти об'єднувалися у невеликі групи (2–3 студенти) та робили доповідь. Сучасні технології та творчий підхід до виконання домашнього завдання дозволили групі студентів 4 курсу факультету дошкільної освіти зробити замість презентації невеликий відеоролик на тему «Проблеми молоді у ХХІ ст.». Після такого досвіду студенти цієї групи почали проявляти творчість і нестандартний підхід до презентацій, також робити відеоролики або ускладнювати самі презентації (не лише картинка та текст).

Метод обговорення різноманітних (педагогічних, професійних, життєвих) ситуацій під час вивчення англійської мови дозволяє студентам помріяти та проявити власну фантазію і знання не тільки з англійської мови, а й із педагогіки та психології, вдосконалити навички говоріння. Такий метод можна застосувати як під час роботи у групах або у парах, так і під час написання творів.

На базі кафедри англійської мови запроваджено клуб шанувальників англійської мови Miracle. Основним напрямом роботи клубу є проведення розмовних клубів. Так, усі зустрічі проводяться д.п.н. Т.А. Щєбликіною, завідувачкою кафедри англійської мови ЗНПУ імені Г.С. Сковороди, в позааудиторний час. На ці зустрічі приходять усі бажаючі (студенти, викладачі, носії мови), котрі хочуть вдосконалити свої розмовні навички з англійської мови. Т.А. Щєбликіна вийшла за рамки стандартних розмовних клубів, слоганом клубу є «Граї, говори, мовчи англійською». Під час своїх занять Т.А. Щєбликіна здебільшого використовує ігрові форми навчання. Так, наприклад, студенти грають у англійську Мафію, Alias, «Вгадай мелодію», «Крокодила», дженгу та ін., вивчаючи сучасний англійський контент. Такі заняття зні-

мають психологічний бар'єр під час розмови англійською мовою, формують стійке уявлення про структуру мови.

Студенти факультету дошкільної освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди також відвідують ці заняття, під час яких виконують безліч різноманітних творчих завдань. Так, наприклад, одного разу відвідувачам запропонували скласти пісню англійською мовою: кожен наспівав по одному рядку з улюбленої англомовної пісні. Таким чином отримали нову неординарну пісню.

Під час іншого заняття Т.А. Щебликіна видала усім по аркушу паперу А4 та дала поетапно інструкцію, що з ним треба зробити (згорніть правий верхній кут, поверніть лист і т. ін.), останні три дії студенти виконували на власний розсуд. Слід звернути увагу, що всі отримували одні й ті самі інструкції, але хтось отримав паперовий літак, а хтось – паперовий конверт. Це свідчить про те, що усі ми по-різному сприймаємо інформацію та проявляємо свою творчість.

Висновки і пропозиції проведеного дослідження:

1. На основі аналізу теоретичних джерел та емпіричного досвіду нами було з'ясовано, що проблема формування творчості у майбутніх вихователів є недостатньо розробленою.

2. Нами було досліджено формування творчості у майбутніх вихователів і з'ясовано, що вивчення англійської мови має широкий спектр різноманітних інструментів, які дозволяють вдосконалювати іноземну мову, розвивати творчі здібності майбутніх вихователів.

Список використаної літератури:

1. Концепція розвитку англійської мови у ВНЗ. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (дата звернення 11.10.20).
2. Матюшкин А.М. Загадки одаренности. Проблемы практической диагностики. Москва : Школа-Пресс, 1993. 128 с.
3. Моляко В.О. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості. Обдарована дитина. Київ : Основа, 1998. 126 с.
4. Міхеєва О.І., Чубкова О.В. Творчість вихователя сучасного дошкільного закладу як фактор

оптимізації педагогічної діяльності. *Молодий вчений*. 2019. № 10.

5. Любива В.В. Важливість розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу в умовах модернізації вищої освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2015. № 2. С. 122–127.
6. Ємчик О.Г. Розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2018. 318 с.
7. Онищук І.А. До проблеми формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до розвитку творчого самовираження зростаючої особистості. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Сер.: Педагогіка*. 2016. Вип. 6. С. 40–49.
8. Косенко Ю.М. Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу: основні напрями прояву. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 2. С. 244–251.
9. Присяжнюк Ж.В. Методи і прийоми розвитку креативності дітей дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 3. С. 96–10.
10. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.
11. Творчість. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 10.10.2020).
12. Креативність. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 10.10.2020).
13. Нікітіна Н.П., Маляр О.Ю. Креативність і творчість: загальне і особливе. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. Вип. 2. С. 121–128.
14. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки : збірник наукових праць / за ред. Т.М. Степанової. 2015. № 2 (49). 224 с.
16. Дошкільна освіта. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-012doshkilna-B.pdf> (дата звернення 14.10.20).

Martyniuk A. Formation of creative activity of faculty of preschool education students during the study of English

The article is based on a theoretical analysis of scientific sources and practical experience. The state of the problem formation of future kindergarten teachers' creative activity is examined. It was found out that the state of the problem formation of future kindergarten teachers' creative activity during the study of English is insufficiently studied, and requires more detailed study.

Due to that the Ministry of Education and Science of Ukraine has introduced the Concept of English Language Development (2019) the study is relevant. The Concept of English Language Development declares that university graduates must have English at the B2 level. Because, we teach English at the Faculty of

Preschool Education of H.S. Skovoroda KhNPU, we have researched the means of learning English, which contribute to the development of creativity of future kindergarten teachers.

Thanks to the theoretical analysis of scientific sources, the concepts of “creative activity” and “creativity” are distinguished. It is determined that they are different in their content. The concept of “pedagogical creativity” is singled out. It is determined that the conditions for increasing creative activity are necessary for the professional growth of the future kindergarten teachers. Therefore, learning English can be one of these conditions. The author identifies the differences between a modern kindergarten teacher and a kindergarten teacher of the past: the adaptation speed to new conditions; mastering the latest information; improvement of knowledge, skills, abilities, creativity on the part of the future kindergarten teacher; fluency in a foreign language, which allows kindergarten teachers to study the experience of international colleagues and disseminate their own experience. It is determined that the formation of creative activity of future kindergarten teachers is necessary for the development of professional competencies of future educators.

The practical experience of using the means of creativity of future kindergarten teachers during the study of English in the classroom (creation of new songs in English; development of posters, presentations, videos, compositions) and extracurricular time (speaking club of the English language fans Miracle).

Key words: *creative activity, creativity, formation creative activity, future kindergarten teachers, English language, professional competence.*